MURÁDIN JENŐ*

A SZOBRÁSZ KOLOZSVÁRI-SZESZÁK FERENC

Kulcsszavak: *Szeszák család, a kolozsvári Nemzeti Színház díszítőművészeti munkái, Kárpátok őre, házsongárdi síremlékek*

A századelő erdélyi szobrászai között ő volt a legképzettebb, legígéretesebb alkotó. A budapesti Iparművészeti Iskola végzettjeként öt éven át, 1903–1907 között Stróbl Alajos mesteriskolájának növendékeként készült a művészpályára, miközben már néhány alkotásával tehetsége mellett bizonyított. Közben egy évig Párizsban járt tanulmányúton, megtapasztalva az új idők elvárásait, a szecesszió diadalát meghozó 1900-as világkiállítás után.

Nagy reménysége volt szülővárosának, Kolozsvárnak, mely ösztöndíjakat biztosított neki. Háláját azzal is lerőta a város iránt, hogy előnevében is jelezte idetartozását. (1. kép)

Pályája megoszlott a millenáris évektől világvárossá fejlődött Budapest és a főzárkózní kívánó Kolozsvár között. Amikor hazatért, hogy Posta Béla hívására az Erdélyi Nemzeti Múzeum restaurátoraként műtermet és munkalehetőséget kapjon, már jelentkező tődőbaja készítette lázas sietségű munkára.

Derékba tört pálya a Szeszák Ferencé. Nagy tervek szunnyadtak benne, de ereje, rövidre szabott élete kevés volt a megvalósításukhoz. „*S bár nem a harctéren esett el, – írta róla kortársa és barátja, a régész Buday Árpád – mégis a háború áldozata volt: gyöngé testét a katonaság törte meg annyira, hogy az alattomos kór végül is győzedelmeskedhetett felette*”.¹

A családi kötelékek kutatása a jövendőbeli szobrász apai felmenőit illetően, Kolozsvár iparostársadalmához vezetnek. Idősebb Szeszák Ferenc a városközpontközeli Malom utcában tartott fönn jól menő kocsigyártó műhelyt. Házbirtokos volt a Szamos és a belőle kiágazó Malomárok közötti forgalmas utcában, és mint módos polgára a városnak, szőlőskertje is volt a Donát úton. Gyalui Farkas Kolozsvár „*tisztes és egyik legelső iparosának*” mondotta a kovácsból kocsigyártóvá előlépett Szeszákot.²

A család bizalma bátorító hittel segítette fiuk érvényesülését. Néhány korai apróbb sikere vagy közszereplése még erősítette ezt a támogatást. Másodéves korában, tanulmányai szünidejében Szeszák családi házuk udvarán a nyári pavilont műteremmé alakította át, és ott mintázta első ismert munkáit. Ezek elsődlegesen kerámia domborművek voltak, melyeket minden bizonnyal az Iparművészeti Iskolában égetett ki. Megmintázta a pár évvel korábban elhunyt erdélyi polihisztor, Brassai Sámuel domborműves portréját, melyet az 1900-as év

* MURÁDIN Jenő (1937), dr., művészettörténész, nyugalmazott szerkesztő és a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola művészettörténet-tanára, Kolozsvár.

1 b. á. [Buday Árpád]: *Szeszák Ferenc*. Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárából X(1919). 1. sz. 149–152.

2 GYALUI Farkas: *Szeszák Ferenc*. Művészeti Szalon III(1928). 2. sz. 1–5.

novemberében a kolozsvári Unitárius Kollégium ifjúsági önképzőkörének ajándékozott.³ Ez Szeszák első ismert szobrászati munkája, amely szerencsésen megmaradt, és szemléletesen példázza korán megmutatkozott formaalkotó, mintázó tehetségét.

Párizsból hazatérve Szeszák a Pákei Lajos tervezte sétateri korcsolyapavilon épületében műtermet rendezett be magának. Ez az a rövid idő, amikor közel került az önmaga identitását kereső kolozsvári művészközösséghez. A város még a millenniumi idők lázában égve, Fadrusz Mátyás-szobrának fölvatására készült.

Fadrusz alkotásai őt is lelkesedéssel töltötték el. A Mátyás-szobor mellett a kiállításon is láthatott a műveiből: pályakezdésének remekét, a Feszületet, valamint a Toldit és a Wenckheim-szobor makettjét. A kolozsvári Mátyás-szobor fölvatásának előestéjén Szeszák *Mátyás és Beatrix* szobrai mintázta meg, s ezekből Bertha Mihály kolozsvári kőfaragó Posta-kert utcai műtermében másolatokat öntetett. Ezekből csak a Mátyás-dombormű maradt meg, egymástól méretben alig különböző két változatban.⁴

Szeszák már a Stróbl Alajos mesteriskolájának ígéretes növendéke volt, amikor Kolozsvár megbízatásokkal fordult hozzá. Az új színház épületének díszítésében szántak neki feladatokat.

Az előzményekhez tartozik, hogy a város régi kőszínháza a Farkas utcában évek óta leromlott és tűzveszélyes állapotba került. A század elejére halaszthatatlanná vált egy új, korszerű színház fölépítése. Olyan kultúrlétesítmény terve körvonalazódott, mely méltó lenne a polgári városfejlődés minden igénye kielégítésére. Így került sor 1904 és 1906 között, a ma is impozáns épület megtervezésére és fölépítésére.

Közben az építőbizottság Szeszák Ferencről megrendelte azt a két szobrot, melyet a színház frontján az első emelet magasságában kiképezett homlokzati fülkékben tervezték elhelyezni. Megrendelői idősebb Wesselényi Miklós és Jósika Miklós emlékéért kívánták így megörökíteni. Wesselényi Miklósról kifejezetten azért esett a választás, mert ő az 1794-i erdélyi országgyűlésen a kolozsvári színház nemzeti jellegére tett javaslatot, és anyagilag is segítette az intézményt, mely valóban az ország második Nemzeti Színházává lett.

A két szobor 1905–1906 telén került a helyére, bő fél évvel a fölvatás előtt.⁵ Az épülettel szemben állva a bal oldali fülkében Jósika Miklós, a jobb oldaliban Wesselényi Miklós zsinóros-mentés díszmagyar ruhájú alakja került. Ma már a szobortörödékeknek csak elmosódott képe idézhető meg. Áldozatul estek ezek is a közhatalom-változás utáni ikonoklaszta indulatoknak. Miután a magyar színtársulat 1919. szeptember 30-án Shakespeare Hamletjével utolsó előadását tartotta a Hunyadi téri színházban, az épületet a román társulat vette át. A két magyar vonatkozású szobrot emeletnyi magas helyükről földre döntötték, s azok súlyosan megsérültek. Janovics Jenő, a színház igazgatója a sétateri Nyári Színkörbe vitette át a műveket, ahonnan azután a színház mai vezetősége, a legutóbbi időkig az épület udvarán azokat tovább hagyta pusztulni.⁶

3 Sz. n.: *Ifj. Szeszák Ferenc*. Ellenzék XXI(1900). 253. (nov. 7.) 3.

4 Muzeul de Artă Cluj-Napoca. Catalogul patrimonial. 1976. 98. A dombormű méretei 58 × 30 cm; j.j.l. Sz. F., Ltsz. MA 5086.

5 Sz. n.: *A kolozsvári nemzeti színház új épülete*. Újság VIII(1906). 15. (jan. 16.) 1–2.

6 ASZTALOS Lajos: *Jósika Miklós és Wesselényi Miklós szobra*. Szabadság XVIII(2006). 65. (márc. 28.) 4; MURÁDIN Jenő: *A megsebzett szobor. Elpusztult vagy megsérült erdélyi magyar emlékművek repertóriuma*. Kriterion, Kvár, 2008. 48.

Szeszák Ferencre még egy feladat várt a színházi építkezésekben.

Mivel a kolozsváriak minél reprezentatívabb épületet gondoltak el, a Fellner és Helmer cég átdolgozta a terveket. A főhomlokzat rizalitjának két szélén egy-egy kilenc méter magas tornyot képeztek ki, melyek tetejére antik mintájú szoborkompozíciókat képzeltek el. Olyan megoldást választottak, mint amelyet a lengyelországi Torúnban épített színháznál ugyancsak az ő cégük alkalmazott. Ezt a feladatot vállalta el Szeszák.

A tornyokra római mintájú harci szekerek kerültek. Ezek egyikén a szellem fényét árasztó Apollón, a múzsák karvezetője emelkedik ki (keleti torony), a másikon Thália, a vígjáték művésze magaszkodó föl (nyugati torony). Mindkét mitológiai alak íves hajlású pálmaágat emel a magasba. Ennek motívumát Szeszák már mesterének, Stróbl Alajosnak a Génusz című 1898-as térszobrán is megcsodálhatta.

Szeszák Ferenc három fiatal szobrász társával mintázta meg a méreteiben is impozáns, az épület arányaihoz igazodó kompozíciókat. Érdekes az, hogy a diadalszekereket oroszlanok húzzák, éspedig három-három, középen egy nőstény, két oldalt egy-egy hím oroszlán. Tehát nem a szokásos *biga* mintát választotta, hanem a ritkán mintázott *trigát*. Ilyen megoldást, igaz nem oroszlanokkal, hanem lovakkal húzott szekerekkel, csak a budapesti Kúria, az Igazságügyi Palota homlokzatán láthatott. A millenniumra elkészült Kúria, Hauszmann Alajos által tervezett épületére, a homlokzati díszítmények közül a trigát Senyei Károly tervezte.

Az Epreskertben megmintázott szobrok korán elkészültek, és a budapesti Schlick-öntödében már 1905-ben bronzba öntve várták Kolozsvárra szállításukat és fölállításukat.⁷ A jó nevű Schlick cég egyébként nem először dolgozott kolozsvári megrendelésre. Az ő munkájuk az 1889-ben a kolozsvári Múzeumkertben fölavatott Mikó Imre-szobor, br. Vay Miklós műve.

Ugyancsak az Epreskertbe vezet a nagyszalontai Arany János-szobor megtervezésének és megalkotásának útja. (2. kép)

Története földerítéséhez az Arany János-kultuszról kell kiindulni, amely a magyarság tudatában és különösen a költő hajdúsági szülővárosában fáklyalánggal égett. A szoborállítás gondolata a szűkebb szülőföldön az Arany- emlékszoba, majd -múzeum létesítésével párhuzamosan teljesedett ki. A Toldi halhatatlan költője emléktárgyainak, könyvtárának, bútorainak elhelyezésére ötletes megoldással a szalontai *Csonkatornyot* választották, amely Arany verseiben és Petőfi 1847-ben készült rajzán is megörökítődött.

A szobrot köztéri műként képelték el, és az Arany Emlékegyesület országos gyűjtőmunkája is ezt a célt fogalmazta meg. A Csonkatorony körüli tér rendezése során azonban jobb megoldás született. Szalay Imrének, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatójának (Arany Lászlóné unokatestvérének) ötlete volt, hogy maga a Csonkatorony legyen a költő szoborba faragott alakjának foglalatja.

Azt javasolta, hogy a torony eredetileg délre nyíló bejáratát a főtér felőli oldalra helyezték át, alakítsák díszes kinézetűvé, és a fölötté kialakítandó fülkébe helyezték a szobrot.⁸

7 Gheorghe VAIS: *Clujul eclectic. Programe de arhitectură în perioada dualistă (1867–1918)*. UT PRESS, Cluj-Napoca, 2009. 327–329.

8 DÁNIELISZ Endre: *Arany- emlékek Nagyszalontán. Tanulmányok, dokumentumok*. Kriterion, Buk., 1984.

Mivel az első Arany János-szobrot, a Magyar Nemzeti Múzeum (Bp) kertjében fölállított kompozíciós megoldású monumentális művet (1893) Stróbl Alajos tervezte, természetes volt, hogy a szalontaiak ez esetben is hozzáforduljanak. Stróbl egy tervet készített, díszes neobarrokk portálét, a föléje képzelt szoborral. Rengeteg megrendelése miatt azonban a kivitelezésre nem vállalkozott. A munkát kedvelt tanítványára, Szeszák Ferencre bízta, aki a kolozsvári megrendelésekkel szobrászi képességei mellett már bőven bizonyított. Szabad kezét adott neki a mintázásban, csak időnként segítette tanácsaival az epreskerti műteremben. A szobor ülő helyzetben ábrázolta a költőt, ismerős vonásaival, de a múzeumkerti műtől eltérő felfogásban és különösebb attribútumok nélkül. Az Országos Képzőművészeti Tanács 1906 februárjában Szeszák Ferencről mint a szobor tényleges megalkotójától vette át a művet.

Stróbl hozzájárulása nem kérdőjelezhető meg a szalontai megrendelésnél. De a pályája csúcán álló mestertől távol állott, hogy bármiképpen is kisebbitse tanítványának érdemeit. Igencsak sokatmondó tény, hogy amikor az Országos Képzőművészeti Tanács 1906. február 15-én átvette a szobrot, éppen annak kiválóságára hivatkozva tüntette ki Szeszákot. A br. Forster Gyula elnökletével összeült bírálóbizottságban olyan hangadó egyéniségek voltak, mint a festő Benczúr Gyula, a szobrász Telcs Ede, valamint a kritikus és irodalomtörténész Beöthy Zsolt. A megítélt kitüntetés, a klasszicista szobrász, Ferenczy István emlékére létesített 2000 forintos állami ösztöndíj, melyet a tanulmányai vége felé járó Szeszák Ferenc egy pályatársával megosztva kapott meg.⁹

Nagyobb köztéri mű megrendelésével a délvidéki Magyarokanizsáról keresték meg a szobrászt. Nagyméretű Krisztus-szoborra szólt a megbízás, amely egy elporladt kereszt helyére került a kanizsai Kossuth és Széchenyi utcák torkolatánál, s így voltaképp a város „kapujának” szerepét is betölthette.

Szeszák Ferenc szobra a diadalmas Krisztusé. Az *Én vagyok az út, az igazság és az élet* Megváltójáé. Jobbjának erőteljes, az isteni rendeltetést kifejező mozdulata igencsak különbözik a hagyományos Krisztus-ábrázolások és szenvedéstörténetek modellezésétől. Ruházatának redőzete, nagy síkokat és finom mintázásokat egyaránt fölmutató kivitelezése valóban a szecesszióra utaló megoldásokat mutat. (3. kép)

Ahhoz, hogy a szobrász ilyen Krisztus-képet alkosson, kétségtelen a szellemi-művészi kapcsolódása a Fieber Henrik nevével összeforrott egyházművészeti reformmozgalomhoz. Fieber Henrik (1873–1920), a magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium egyházügyi előadója szenvedélyes állásfoglalással utasította el templomaink és szemináriumaink XIX. századból örökölt elavult ábrázolásait, és szorgalmazta a modern művészet friss hangvételű munkáinak magalkotását és elfogadtatását. Síkra szállt a lélektelen és semmivel sem igazolható formaalkotás kánonja ellen, kiállt a szecesszió térnyerése mellett.

Kolozsvári-Szeszák Ferenc budapesti éveinek eseményei leginkább pályázatait, szobortervei és csoportkiállításokon való részvétele nyomán követhetők. Előbbiekben nem sok sikere volt, inkább csalódások érték, amelyeket nehéz szívvel viselt. Komoly előkészületekkel megalkotott pályamunkáit azonban megvásárlásukkal díjazták. A régész Buday Árpádnak, Szeszák későbbi hivatali társának, múzeumi kollégájának finoman árnyalt megjegyzése illik ide. „Fájdalom, igenis gyakran megtörtént vele, hogy érdemes terveire csak díjat kapott, de talán soha, hogy valamely pályázatáról üres kézzel kellett volna távoznia. [...] Időnként csüggedést is lehetett észre-

9 Sz. n.: Szeszák Ferenc szobrász kitüntetése. Ellenzék XXVII(1906.). 38. (febr. 17.) 5.

vennünk rajta. De csüggedése soha sem volt hosszabb ideig tartó. Végtelen optimizmusa, melyhez némi bohém könnyelműség is járult, könnyen feledett és hamar megbocsájtott”.¹⁰

Mintha csak a pályázati sikertelenségekért kapott volna kárpótlást, neki ítelték Kelety Gusztáv szobordíszes síremlékének elkészítését. Az 1902-ben elhunyt festő és műkritikus a magyar művészeti oktatás úttörője volt, és az 1859-ben alakult Országos Magyar Képzőművészeti Társulatnak is egyik szemléletében konzervatív egyénisége. Síremlékének megalkotására a világháború küszöbén, 1914. június 4-én szavazott meg a Képzőművészeti Társulat 500 koronát. Szeszák kőbe faragott domborműben, profilban ábrázolva mintázta meg Kelety valószínű profilját, amelyen mint attribútum tűnik elő a festőre utaló rajzszerszámát tartó kéz.

Vízválasztó volt a szobrász életében is a történelmi sorsfordulót hozó 1914-es év. Alig pár héttel a sarajevói merénylet előtt, június dereka táján költözött haza és rendezte be a Erdélyi Nemzeti Múzeum épületében kapott műtermét. A háború rettenetétől és mind fenyegetőbb híreitől lehetőleg elvonulva dolgozott kolozsvári műtermében. Rövid életének ez az utolsó korszaka lett a legtermékenyebb. Műfaja változatos: portrék sorozata, emlékművek és házsongárdi síremlékek. Anyaguk kő és márvány. Bronzöntésre itt nem volt lehetőség. Különben is a bronz beszerezhetetlen anyaggá vált. A hadiipar számára a harangok egy részét, de akár templomi orgonák sípjait is elkobozták és beolvastották.

Bár betegsége miatt eleve alkalmatlannak kellett volna nyilvánítani, mégis besorozták. Mint B-osztályú népfelkelőnek 1915. március 15-én kellett bevonulnia. Ezért úgy döntött, hogy március 7 és 14-e között kiállítást szervez – meghívójának szövege szerint – „*legutóbb Kolozsvárt készült alkotásaiból*”.¹¹

A múzeumi-műtermi kiállítás lehetőségével élt. A háborús évek alatt ugyancsak megritkult kiállítások miatt is, számon tartott eseménye lett ez a tárlat Kolozsvár társadalmának. Már az is sokatmondó, hogy dr. Haller Gusztáv polgármester nyitotta meg.¹² Szeszák egészen újszerű installációval lepte meg a közönséget. A terem közepére Rezik Károly (1887–1968) orgona- és csellóművész, zenekonzervatórium-i igazgató szobrát állította, amint a neves előadó gordonkája fölé hajol. Eköré helyezte el átgondolt kompozíciós rendben a portrékat és emlékműterveket. Vilmos császár és Hindenburg egy hatalmas homlokú, a jövőt kutató szakállas Marx-portré társaságában állt, majd további képmások következtek. Szoborportrék sora, többségben a korabeli kolozsvári szellemi élet ismert alakjairól. Közöttük volt a beszámolókat szerint Lavotta Rezső (1876–1962) karmester és zeneszerző, Várkonyi Mihály (1891–1976), a kolozsvári Nemzeti Színház tagja, Retteg Margit (1883–1973), a Budapesten és vidéken föllépő népszerű színésznő, Kürthy József (?), a hírlapíró Nagy Lajos, a kolozsvári románság hangadó vezetői közül Aurel Isac és Emil Isac. (4. kép)

A szobrász értékeit becslő befolyásos körök közbenjárására sikerült Szeszák Ferencet a katonai szolgálat alól rövidesen fölmenteni. Olyan megbízatásaira is hivatkozhattak, amelyek jobban szolgálták a hazafias kitartást, mint ez a hátországi szolgálatban, lövészárkok között katonamundérban tántorgó lélek.

10 b. á. [Buday Árpád]: i. m.

11 Gyalui Farkas: *Szeszák Ferenc*. Művészeti Szalon III(1928). 2. sz. 1–5.

12 Sz. n.: *Kolozsvári-Szeszák Ferenc műteremkiállítása*. Újság XVII(1915). 63. (márc. 5.) 3–4.

Fölkérést kapott ugyanis a *Kárpátok őre*, a Vashonvéd megalkotására. Egy korabeli fénykép 1915-ben kolozsvári műtermében mintázás közben állítja elének a szobrászt. Végtelenül soványan, kis falépcsőre állva mintázza a határokat védő öreg népfelkelő alakját.

Ez a Bécsből indult filantropikus kezdeményezés több helyütt követésre talált a Monarchiában. Erdélyben a székely anyavárosban, Székelyudvarhelyen fölállított *Vasszékely* ugyanezt a célt szolgálta. Mozgósító ereje a hol Vashonvédnek, hol Fahonvédnek nevezett alkotásnak mindenképpen jelentős volt. A társadalom minden rétege hozzájárult a hadiözvegyek, árvák, a fronton harcolók családja megsegítéséhez. Magyarok, örmények, zsidók, de románok is (különösen bankjaik) járultak hozzá a karitatív ügönhöz. Csupán egy hét múltán több mint 11 ezer korona gyűlt össze a kiváltott szegek árából.¹³

A háborús konjunktúra és filantróp szándékok teremtette szobrot már kezdettől sem szánták véglegesnek, a város főterét alakító műnek. A szobor történetét bemutató kiadványban Nóti Károly írja: „*A »Kárpátok őre«, ha majd nemes hivatását betöltötte a jótékonytság szolgálatában, az Erdélyi Múzeum-Egyesület ereiklyéi közé fog kerülni*”.¹⁴

Nem így történt. A román hadsereg által megszállt Kolozsváron 1919 áprilisában ledöntték.

Hazatelepedését követően Szeszák a legtöbb rendelést szoborba-domborműbe mintázott síremlékekre kapta. Úgy is emlegették, mint a *Házsongárd szobrászát*, holott még egy újabb katonai behívó és betegsége is akadályozta a munkában. S bár sorvasztó betegsége már jelentkezett, a tüdővészések lázas sietségével alkotta meg házsongárdi szobrai, és vállalt erején felül is megrendeléseket. „*Pedig Erdély – írta róla a folyóirat-szerkesztő S. Nagy László – csak sors-talanságot jelentett mindig annak, aki hozzá fűzte életét, szegény Szeszáknak sem juttatott mást, mint azt, hogy harmincnyolc éves korában, olyan korban, amikor pedig már minden krónikus beteg dacolni tud a halállal, tüdővészben elsovadjon. [...] Pedig Szeszáknak kellett Erdély, s Erdélynek büszkesége lett volna ez a művész*”.¹⁵

Aki a Házsongárdi temetőben jár, ma is rátalálhat Szeszák néhány művészi kivitelű síremlékére. Ezek között kiemelkedő plasztikai értékű művek a Gyalui Farkasné, Dietrich Gyula és Farkas Ödön zeneszerző domborműves sírkövei. (5. kép) Lassan elfogyó életerejével most már egészében a temető művészetét szolgálta. Mintha az elsüllyedő magyar világról akart volna eligazító jeleket állítani.

Már nagybeteg, a tüdővéstől elsovadva élte meg Kolozsvár megszállását, a román csapatok 1918 karácsonyán történt bevonulását. A sorsfordító eseményről alig-alig vett tudomást. Január elején műtermének agyagmintái között eszméletlenül esett össze, s attól kezdve csak vívódott a halállal. Alig másfél hónappal később, 1919. február 18-án hunyt el.¹⁶

Temetésére a Házsongárdi sírkertben február 20-án került sor. Dr. Pósta Béla, egykori munkaadója búcsúztatta, aki a korán távozott szobrász sorsát rávetítette az erdélyi magyar

13 Sz. n.: *Kimutatás a Kárpátok őre szoborba bevert szegek árában befolyt adományokról (1915. augusztus 17-étől 25-éig). A Kárpátok őre*. Kvár, 1915. 35–45.

14 Uo. 18–19. Lásd még: (snl) [S. NAGY László]: *Szeszák Ferenc az erdélyi kultúrában*. Erdélyi Szemle V. (1918. márc. 2.–1919. márc. 9.) 1–2. sz. 4.

15 Uo.

16 A kolozsvári Szent Mihály-plébánia halotti anyakönyvének bejegyzése szerint a 38 éves szobrász halálát Bástyá utcai lakásán a tuberkulotikus betegek tüdővérzése okozta. Lásd: *Matricula defunctorum*, 1919/61

kultúrigényeket szertefoszlato reménytelen helyzetre. „Azok az eszmények – mondotta –, amelyekért Te és mi lelkesedtünk, az immár a hátad mögött álló múltban sem voltak különösebben dédelgetettek, és ma már még arra a csepp szeretetre se igen tarthatnak számot, ami eddig mégiscsak kijutott nekik”.¹⁷ Az elhunyt szobrász tisztelői és barátai a temetés idején egy méltó síremlék fölállításának gondolatát vetették föl. Ám olyan időkben, amikor kétszázezer repatriáló hagyta el Erdélyt, realitása az ötletnek nem volt, teljesen illuzórikusnak bizonyult.¹⁸

THE SCULPTOR FERENC KOLOZSVÁRI-SZESZÁK

Keywords: *Szeszák family, external statues of Cluj National Theatre, Guardian of Carpathians, funeral monuments in Házsongárd cemetery*

The artist Ferenc Kolozsvári-Szeszák (1881–1919) from Cluj was one of the most instructed Transylvanian sculptors at the beginning of the 20th century. His parents, wealthy craftsmen, didn't prevent him from building an artistic career, so he could study at the Academy of Applied Arts from Budapest (Iparművészeti Iskola), and after one year of studies in Paris, he became for five years (between 1903 and 1907) the disciple of Alajos Stróbl, a well-known sculptor and pedagogue from Budapest.

In his short creative career he worked mostly in Budapest, where he attended many sculptural contests, but he had orders from his native town, Cluj, too. At Budapest he modelled two statues which ornamented the front of the National Theatre of Kolozsvár, the figures of Transylvanian Maecenas Miklós Wesselényi and writer Miklós Jósika, creations which “disappeared” in the year of 1919. On the top of the two towers of the theatre one can see the two triumphal chariots pulled by three lions, sculpted by him with the help of three other colleagues from the workshop of Stróbl. In the year of 1906 he made the statue of Hungarian poet János Arany at Szalonta. The statue of Jesus Christ in art nouveau style was erected in the town Kanjiža, in Vojvodina (Serbia).

He came back definitively to Cluj when the director of the National Museum of Transylvania, dr. Béla Pósta offered him the position of the restorer of the museum, and warranted a flat and a workshop in the building of the institute. Here he modelled the Guardian of Carpathians, a wooden statue placed in the central square of the town in 1915, which “disappeared”, too, after 1919. He sculpted some beautiful funeral monuments that can be visited in the famous Házsongárd cemetery in Kolozsvár (those of Farkas Gyalui's wife, Gyula Dietrich's, composer Ödön Farkas's etc.)

Sculptor Ferenc Kolozsvári-Szeszák died prematurely of t.b. in 1919.

SCULPTORUL FERENC KOLOZSVÁRI-SZESZÁK

Cuvinte-cheie: *familia Szeszák, statuile exterioare ale Teatrului Național din Cluj, Străjerul Carpaților, monumente funerare din Hajongard*

Artistul Ferenc Kolozsvári-Szeszák (1881–1919), de origine clujeană, a fost unul dintre cei mai instruiți sculptori transilvani de la începutul secolului XX. Părinții lui, meseriași înstăriți, nu au împiedicat cariera lui artistică, astfel a putut urma cursurile Școlii de Meserii din Budapesta (Iparművészeti

17 Sz. n.: *Szeszák Ferenc temetése*. Kolozsvári Hírlap XX(1919). 39. (febr. 21.) 3.

18 Sz. n.: *Síremléket kap Kolozsvári-Szeszák Ferenc*. Keleti Újság II(1919). 40. (febr. 21.) 4.

Iskola), iar apoi după un an de studii la Paris, a devenit timp de cinci ani, între anii 1903 și 1907, discipolul renumitului sculptor și pedagog maghiar din capitala Ungariei, Alajos Stróbl.

Cu toate că în perioada lui scurtă de creație a lucrat în primul rând la Budapesta participând la mai multe concursuri de sculptură, a primit comenzi și din partea orașului său natal, Clujul. Aici a modelat sculpturile de pe fațada Teatrului Național, figurile lui Miklós Wesselényi și Miklós Jósika, creații „dispărute” în anul 1919. Pe turnurile teatrului se pot vedea și astăzi cei doi cari de triumf trași de câte trei lei, sculptați de el cu trei colegi din atelierul lui Stróbl. În anul 1906 a realizat statuia poetului János Arany la Salonta. Statuia Mântuitorului, de stil secesionist, se află în Voivodina (Serbia), în orașul Kanjiža.

S-a reîntors definitiv la Cluj când directorul Muzeului Național al Transilvaniei, dr. Béla Pósta i-a oferit postul de restaurator al muzeului, asigurându-i locuință și un atelier în clădirea institutului. Aici a modelat Străjerul Carpaților, statuie de lemn așezată în piața centrală a orașului în anul 1915, „dispărută” de asemenea după 1919. Are o serie de monumente funerare deosebit de frumoase în cimitirului clujean Hajongard (soția lui Farkas Gyalui, Gyula Dietrich, compozitorul Ödön Farkas, etc.)

Sculptorul Ferenc Kolozsvári-Szeszák a decedat prematur, în anul 1919, de tuberculoză.

KÉPJEGYZÉK/LIST OF ILLUSTRATIONS/LISTA ILUSTRĂȚIILOR

1. Kolozsvári-Szeszák Ferenc, fényképfelvétel, 1915/Ferenc Kolozsvári-Szeszák, photo, 1915/Ferenc Kolozsvári-Szeszák, fotografie, 1915.
2. Arany János szobra Nagyszalontán. Siska Zoltán fényképfelvétele, 2014/Statue of János Arany, Salonta (Roumania). Photo by Zoltán Siska, 2014/Statuia lui János Arany la Salonta. Fotografie de Zoltán Siska, 2014.
3. A magyarkanizsai Krisztus-szobor, korabeli fényképfelvétel/Jesus Christ, Statue, Kanjiža (Serbia, Voivodina), archive photo/Statuia Mântuitorului din orașul Kanjiža (Serbia, Voivodina), fotografie de epocă.
4. Rezik Károly zeneművész portréja. 1915, terrakotta, 54,5×31×37,5 cm. A szobrász hagyatékában, Budapest/Portrait of Musician Károly Rezik. 1915, terracotta, 54,5×31×37,5 cm. In the inheritance of the sculptor, Budapest/Portretul muzicianului Károly Rezik. 1915, teracotă, 54,5×31×37,5 cm. În posesia urmașilor, Budapesta.
5. Farkas Ödön zeneszerző síremléke a kolozsvári Házsongárdi temetőben, Beyer M. Katalin fényképfelvétele, 2014/Funeral Monument of Composer Ödön Farkas in Hajongard cemetery, Cluj. Photo by Katalin Beyer M., 2014/Piatra funerară a compozitorului Ödön Farkas în cimitirul Hajongard din Cluj. Fotografie de Katalin Beyer M., 2014.

MURÁDIN JENŐ

1

2

3

4

5

MURÁDIN JENŐ

1

2

3

4

5